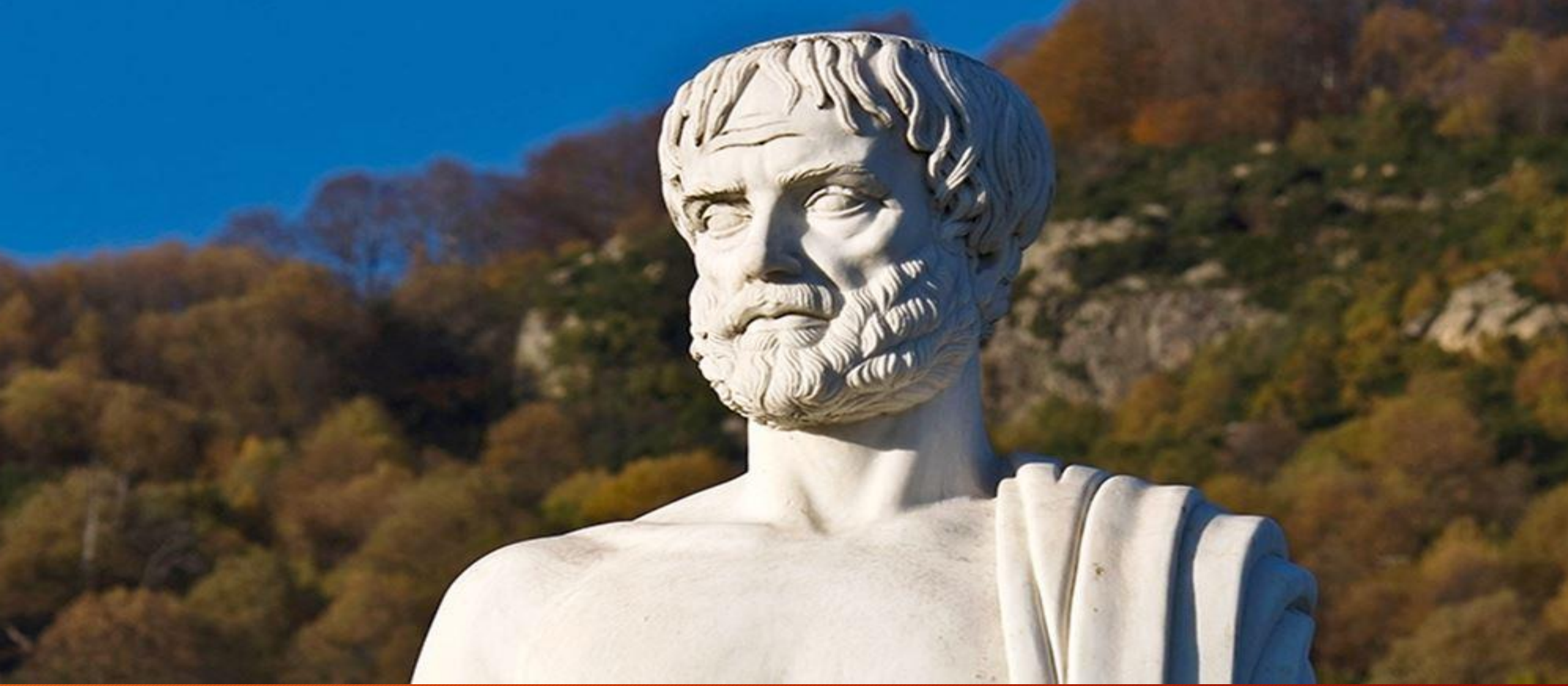

ÜNİTE II

KLASİK MANTIK

KAVRAM-TERİM-İMGE

1-Kavram:

Herhangi bir nesnenin zihindeki tasarımıdır.

2-Terim:
Kavramın dille ifade edilmesidir.

3-Image:

KAVRAM ÇEŞİTLERİ:

1.Niceliklerine göre

-Tümel(Genel):

-Tikel:

-Tekil:

2.Niteliklerine göre

-Olumlu:

-Olumsuz:

3.Grup birey ilişkisine göre

-Kollektif:

-Distribütif

4.Varlık biçimlerine göre

-Soyut:

-Somut:

1.Niceliklerine göre

A.Tümel(Genel): Grubun tümünü gösteren kavram.

B.Tikel: Grubun bir kısmını gösteren kavram.

C.Tekil: Grubun tek bir üyesini gösteren kavram

2.Niteliklerine göre

- a.Olumlu: Varlıkta bir niteliğin bulunduğunu belirtir.
- b.Olumsuz: Varlıkta bir niteliğin bulunmadığını belirtir.

NOT: Olumsuz kavramlar, hep olumsuzluk ekiyle orya çıkmazlar.
Örn: Kör, Sağır

3.Grup birey ilişkisine göre a-Kollektif: Grubu ifade eden kavram.(Ordu)

b.Distribütif: Grup içindeki bireyleri gösteren kavram.(Asker)

4.Varlık biçimlerine göre

a.Soyut: Duyu organlarıyla kavranamayan kavramlardır. (Şeref)

SOMUT

Elma

Tebeşir

Koku

Çığlık

SOYUT

Rüya

Sevinç

Akıl

Fikir

b.Somut: Duyu organlarıyla kavranabilen kavramlardır. (Masa)

5-a-Açık Kavram: Nesnesini tam olarak tanımamıza imkân veren.
-Gül açık değil, doğru geometride açık bir kavramdır.

b-Seçik Kavram: Başka kavramlardan ayır edilebilen
-Dikdörtgen, Kare

c-Apaçık Kavram: Aynı anda hem açık hem de seçik kavram

d-Bulanık Kavram: Açık olmayan kavram.

NOT: Bir kavram açık olduğu halde seçik olmayabilir.

ÇEŞİTLİ HALLERİ GÖSTERMELERİ AÇISINDAN KAVRAMLAR

a) NELİK:

b) GERÇEKLİK:

c) KİMLİK:

a) NELİK: Kavramın zihinde düşünölmüş hali

b) GERÇEKLİK: Kavramın dış dünyada var olması hali

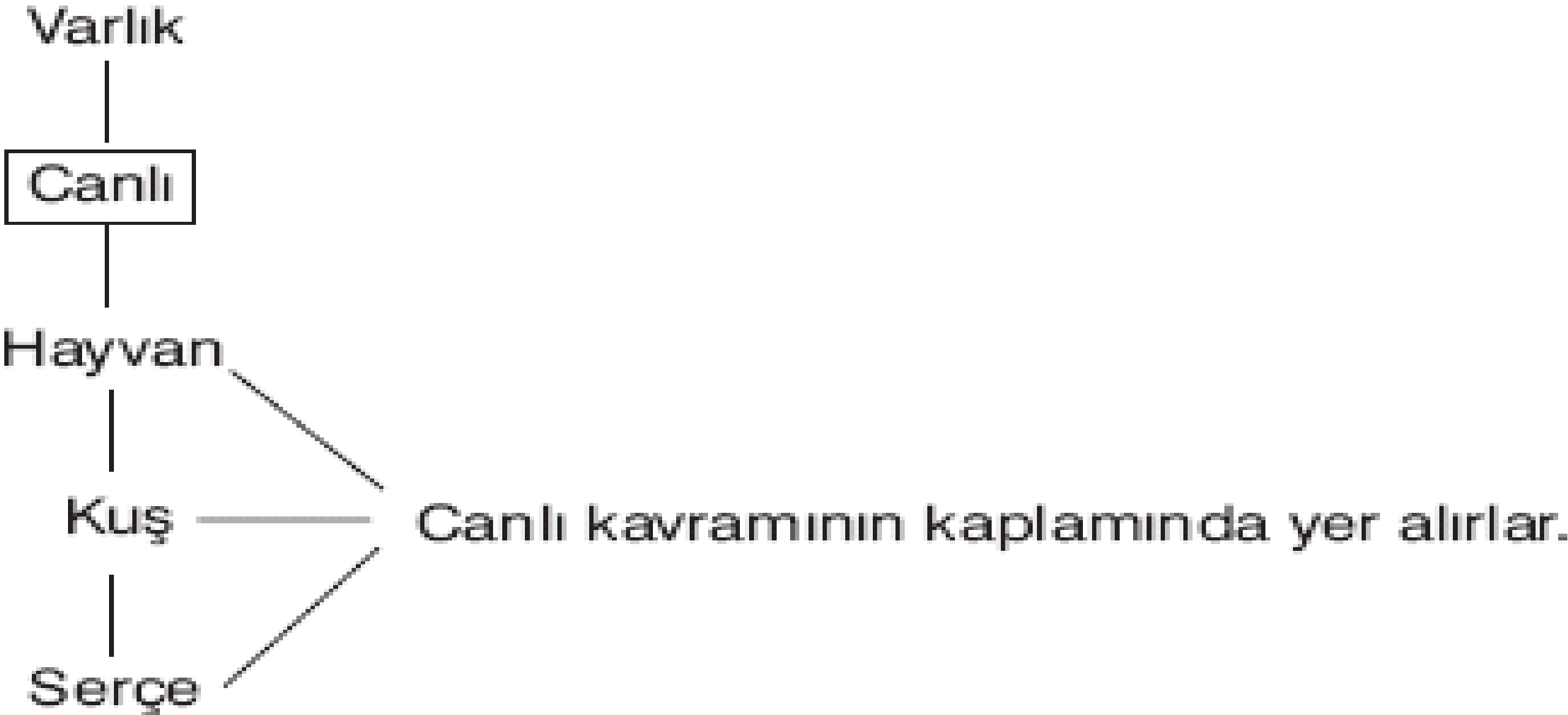

c) KİMLİK: Kavramın tekil hali

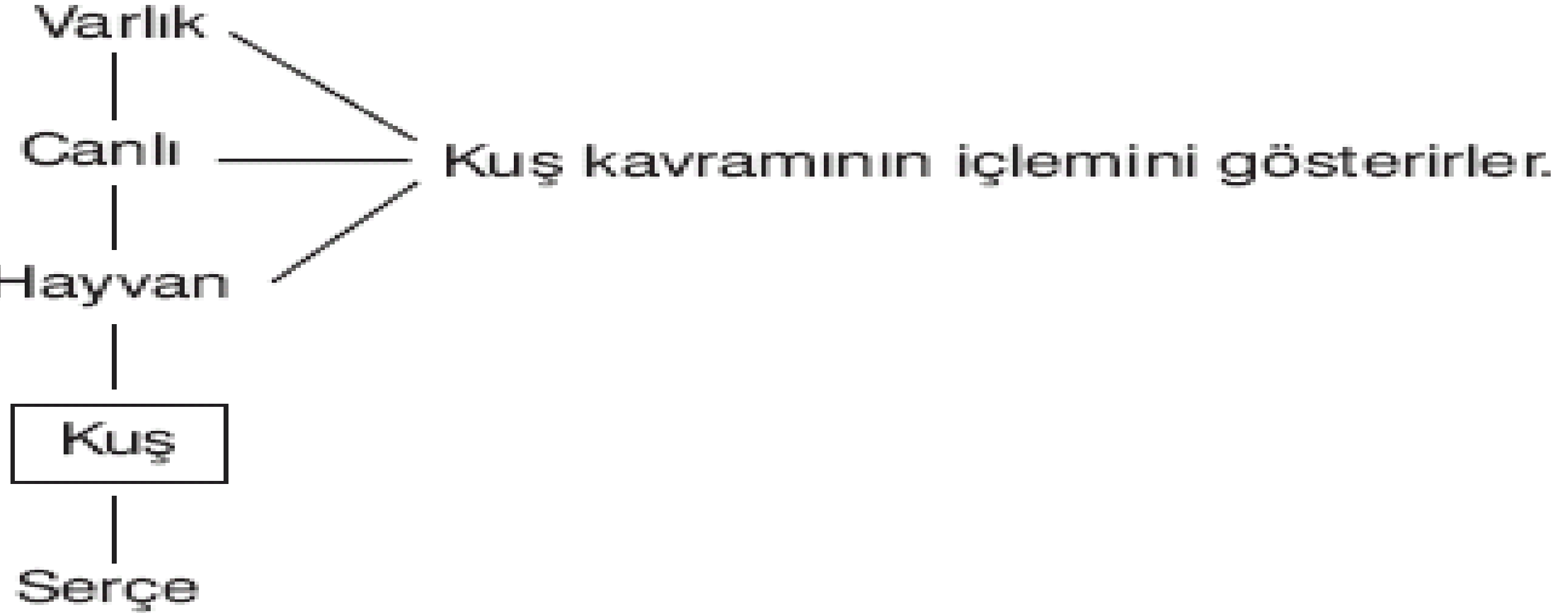

KAPLAM & İÇLEM:

KAPLAM: Bir kavramın içine aldığı bireyleri gösterir.

İÇLEM: Bir kavramın sahip olduğu ortak özelliklerdir.

- İçlem ve kaplam ters orantılıdır.
- İçlem azalınca kaplam, kaplam azalınca işlem artar.

KAVRAMLAR ARASI İLİŞKİLER:

1-EŞİTLİK:

2-AYRIKLİK:

3-TAM GİRİŞİMLİLİK:

4-EKSİK GİRİŞİMLİLİK:

1-EŞİTLİK:

Bir grubun bireylerinin birbirlerini karőılıklı olarak tamamen içine alması.

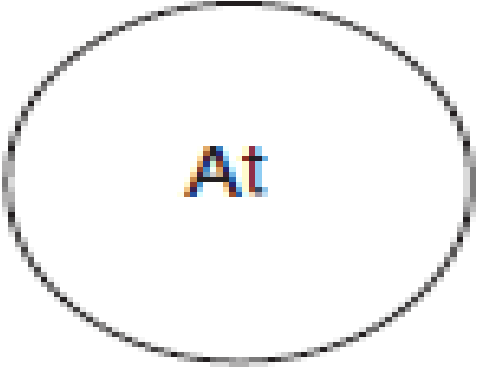
Canlı
Beslenen

Her canlı beslenendir.
Her beslenen canlıdır.

2-AYRIKLIK:

Bir grubun bireylerinin diğzerinin hiçbir bireyini içine almaması.

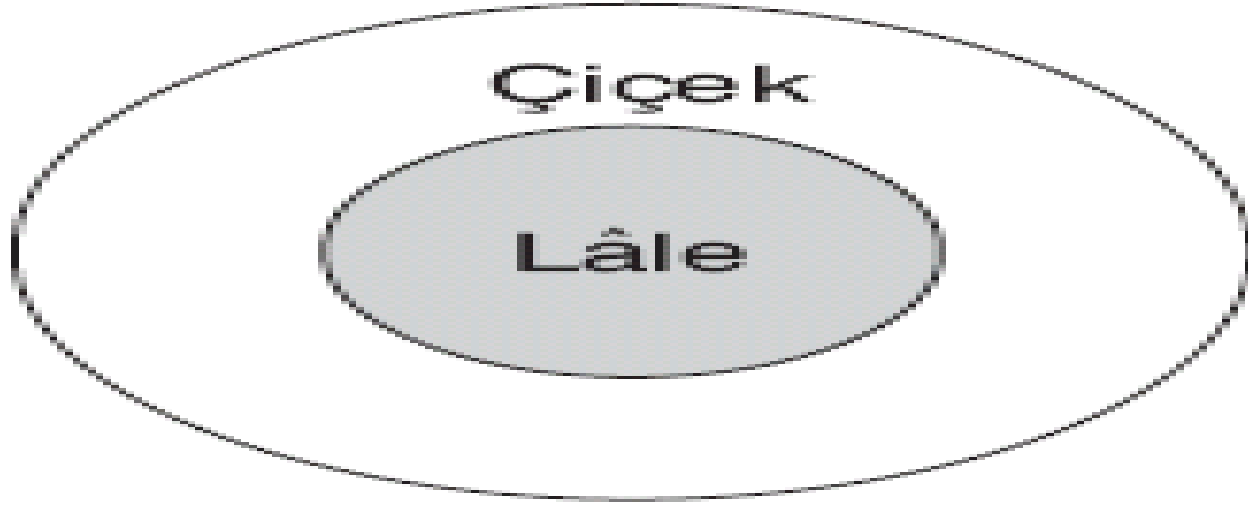

Hiçbir at taş değildir.
Hiçbir taş at değildir.

3-TAM GİRİŞİMLİLİK:

Bir kavramın diğerrinin tamamını içine alması.

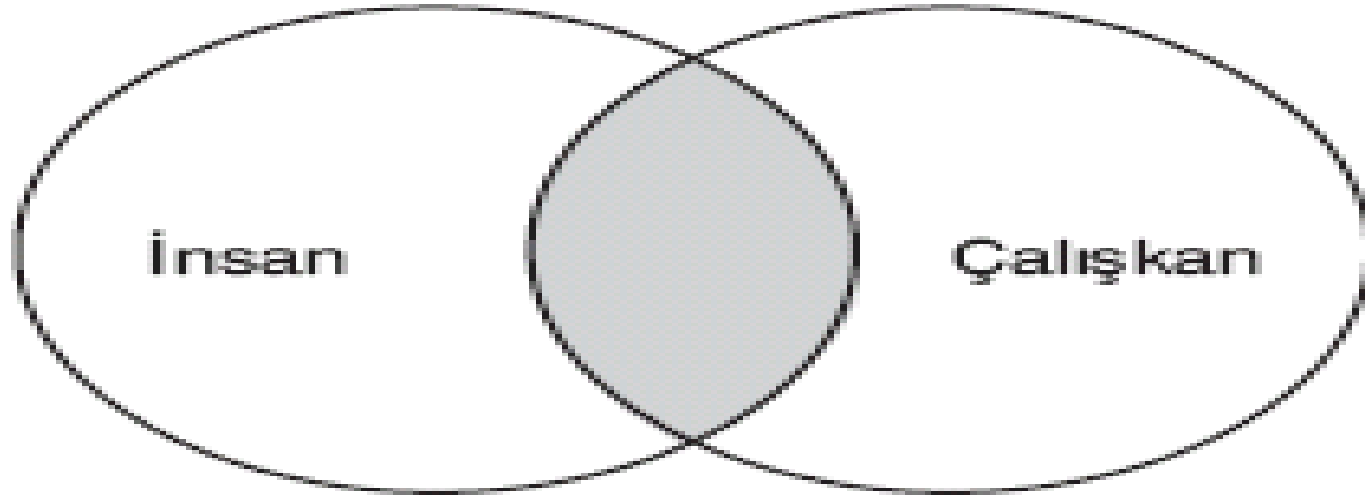

Bütün lâleler çiçektir.
Bazı çiçekler lâledir.

4-EKSİK GİRİŞİMLİLİK:

Bir grubun bireylerinin diğerlerinin bazılarını içine alması.

Bazı insanlar çalışkandır.
Bazı çalışkanlar insandır.

BEŞ TÜMEL:

1-CİNS:

2-TÜR:

3-AYRIM:

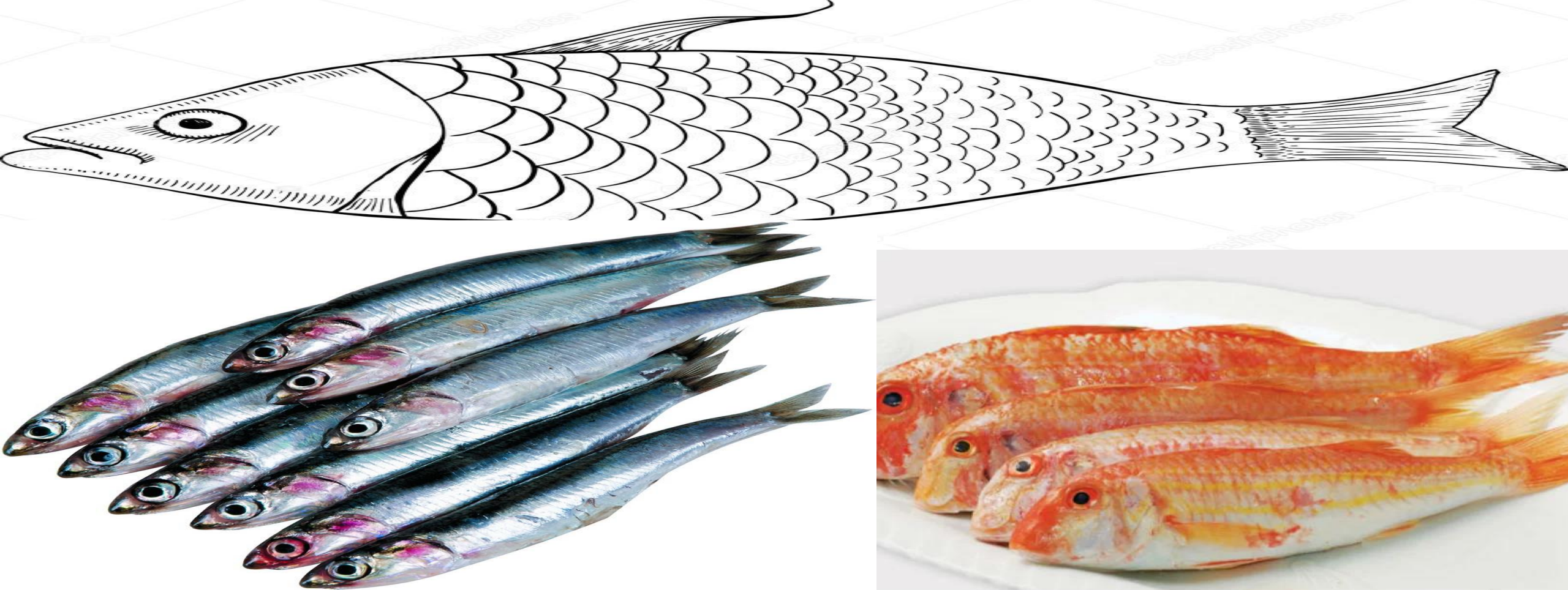
4-ÖZGÜLÜK:

5-İLİNTİ:

1-CİNS: Altında türler barındıran kavramdır.

-Balık

2-TÜR: Cins olan bir kavramın altında yer alan kavramlardır.

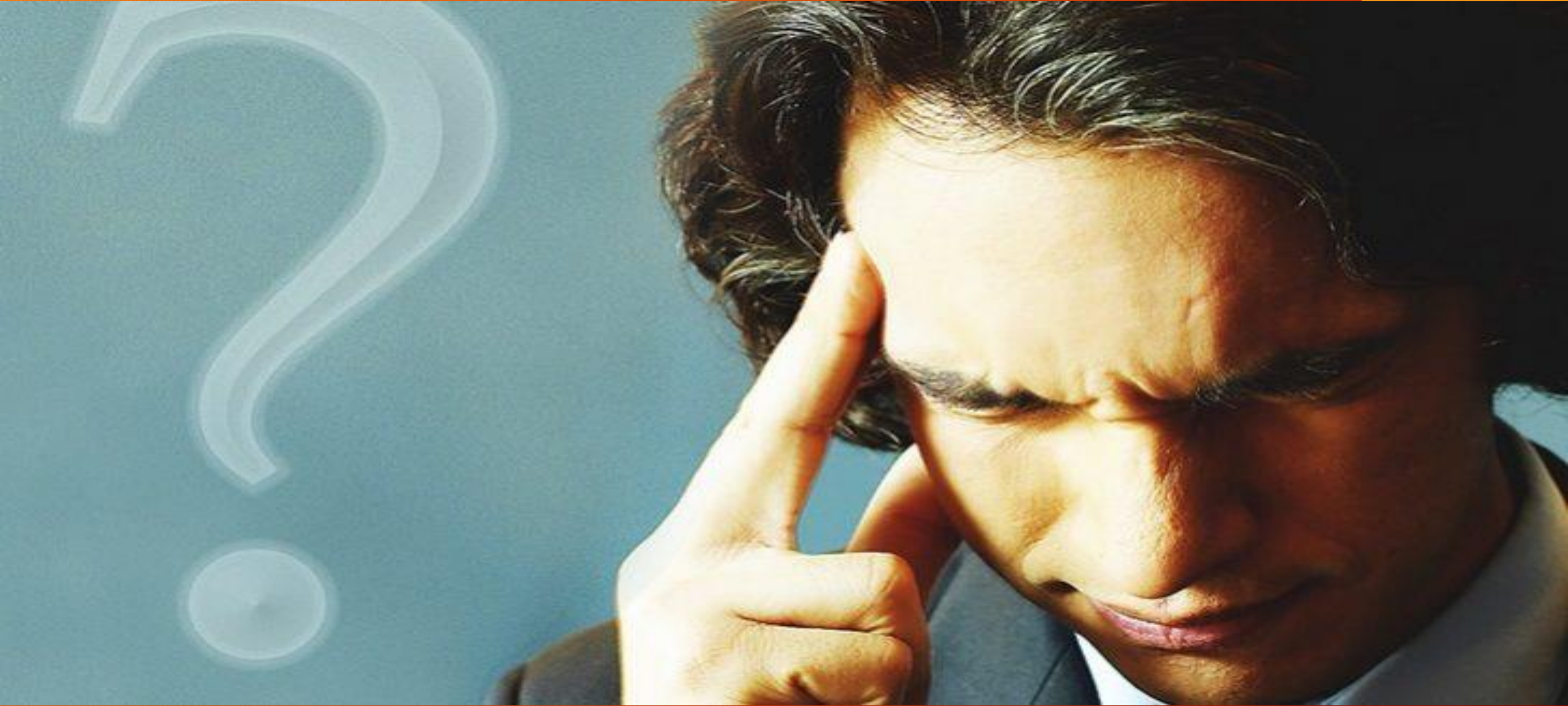
-Hamsi, Palamut, Sardalya

3-AYRIM: Bir türü diğer türlerden ayıran özelliktir.

-Balık solungaçlıdır.

4-ÖZGÜLÜK: Yüklem sadece önermedeki özneye ait ise kavram özlüktür.

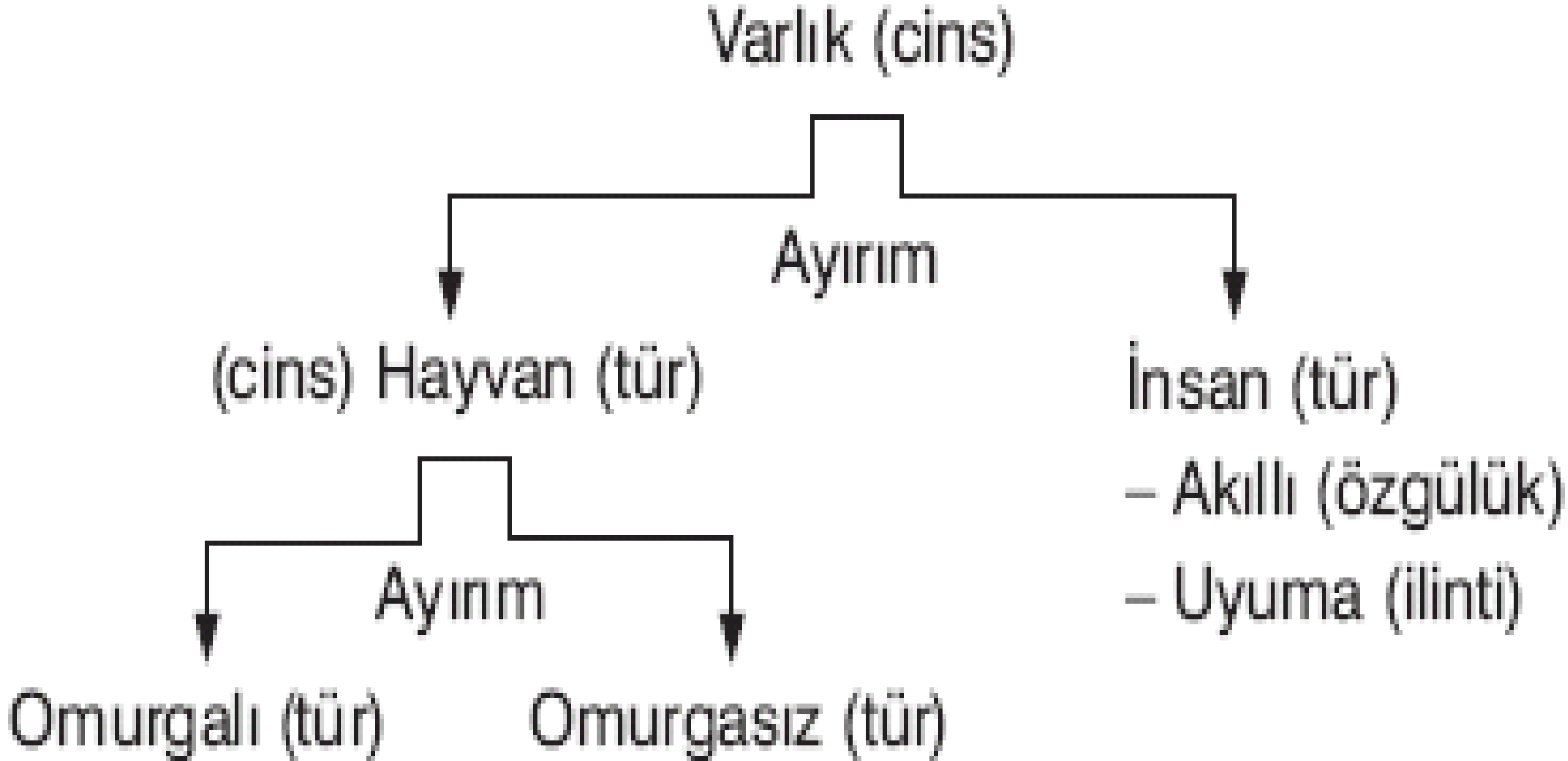
İnsan düşünendir.

5-İLİNTİ: Yüklem sadece önermedeki özneye ait değilse kavram ilintidir.

İnsan beslenendir.

BEŞ TÜMEL

TANIM:

- Bir şeyin ne olduğunun belirtilmesidir.
- Tanım özne(Tanımlanan) ve yüklemden(Tanımlayan) oluşur.

Armadillo hayvandır.
(Tanımlanan) (Tanımlayan)

TANIM TÜRLERİ

1- KAPLAMASAL(ÖZDEŞ) TANIM:

2- İÇLEMSEL TANIM:

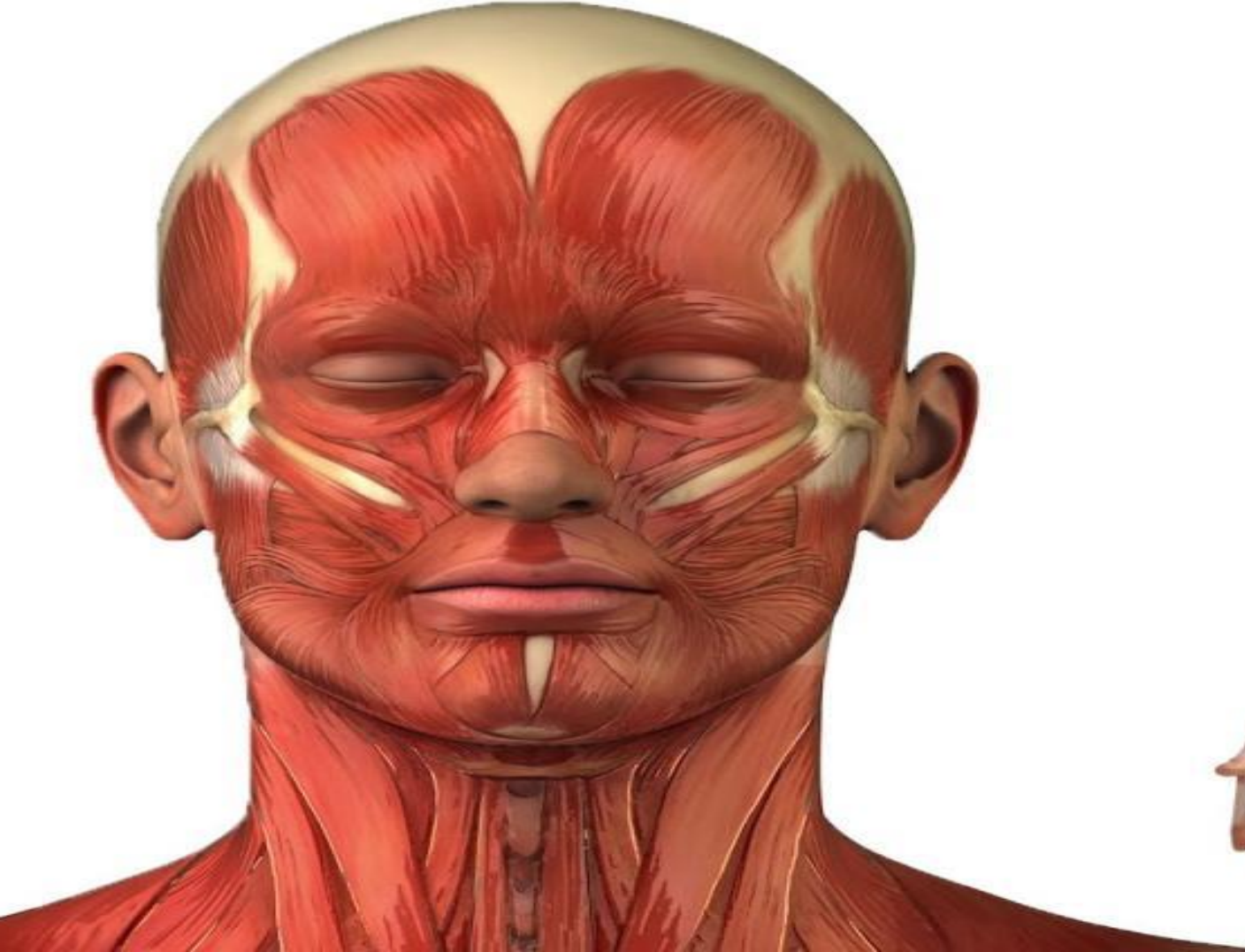
a-CİNS TANIM:

b-TÜR TANIM:

c-ÖZ TANIMI:

1- KAPLAMASAL(ÖZDEŞ) TANIM:

Eksiksiz tanımdır. Yeni bilgi vermez.

Örn: İnsan, insandır.

2- İÇLEMSEL TANIM:

Yeni bilgi veren tanımdır.

Örn: Kuş uçandır.

a-CİNS TANIM:

Tanımlayan tanımlananın cinsini gösterir.

Örn: İnsan canlıdır.

b-TÜR TANIM:

Tanımlayan tanımlananın türünü gösterir.

Örn: Ayşe insandır.

c-ÖZ TANIMI:

Tanım tanımlananın hem ait olduğu cinsi hem de türün bir özelliğini gösterir.

Örn: İnsan iki gözlü canlıdır.

TANIMLANANA GÖRE TANIM ÇEŞİTLERİ:

1)AD TANIMI:

Gerçek olmayan şeylere ad verilip tanımlamadır.

Örn: Ejderha, Peri, Unicorn....

2-NESNE TANIMI:

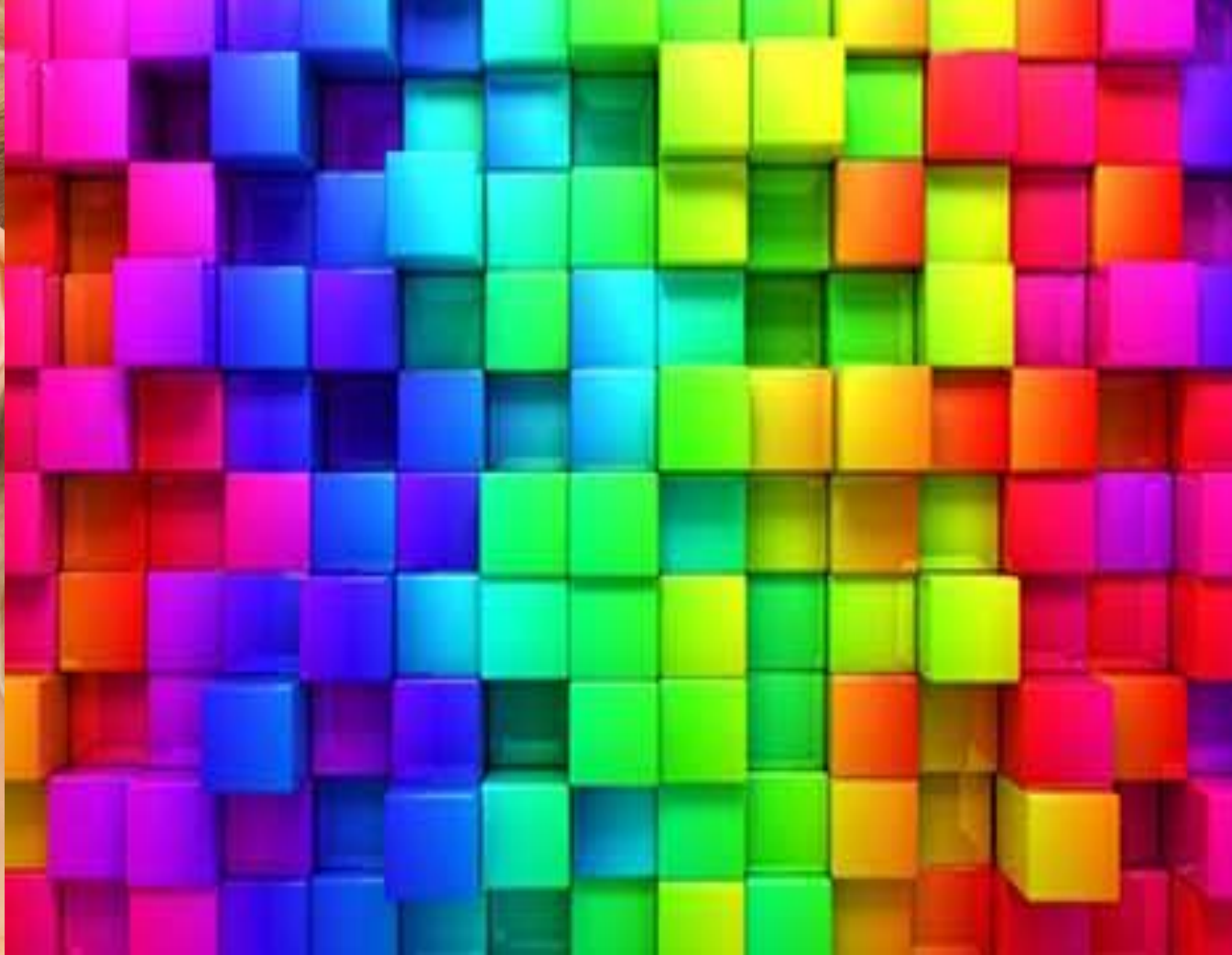

Gerçekliđi olan bir varlığın tanımdır.

Örn: Aslan, Kedi

TANIMLANAMAZLAR:

1-Duyumlar:

-Renk, ses, koku

2-Duygular:

-Sevgi, nefret

3-Üstün cinsler: Tanımlanamaz. Çünkü içlemi yoktur.

Zaman, Mekân

ÖNERME

-En az bir yargı bildiren, özne ve yüklem bir bağ ile bağlandığı cümlelere denir.

Örn: Timsah canlıdır.
(Özne) (Yüklem)

-İstek, emir ve dilek bildiren cümleler önerme değildir.

İstek

Emir

Dilek

ÖNERME ÇEŞİTLERİ:

A) YARGININ NİTELİĞİ YÖNÜNDEN

1-Olumlu önerme :

2-Olumsuz önerme:

B) YARGI SAYISI YÖNÜNDEN

1) BASİT ÖNEMELER (YÜKLEMLİ/KATEGORİK

a)Tümel önerme:

b)Tikel önerme:

c)Tekil önerme:

d)Belirsiz önerme:

2)BİLEŞİK ÖNERMELER

A) YARGININ NİTELİĞİ YÖNÜNDEN

1-Olumlu önerme : Ali zekidir.

2-Olumsuz önerme: Ali zeki değildir.

B) YARGI SAYISI YÖNÜNDEN

1) BASİT ÖNEMELER (YÜKLEMLİ/KATEGORİK)

Tek yargı içeren önermelere denir. 4 e ayrılır;

Yılan sürüngendir.

a)TÜMEL ÖNERME:

"Bütün öğrenciler insandır."

b)TİKEL ÖNERME:

Bazı öğrenciler erkektir.

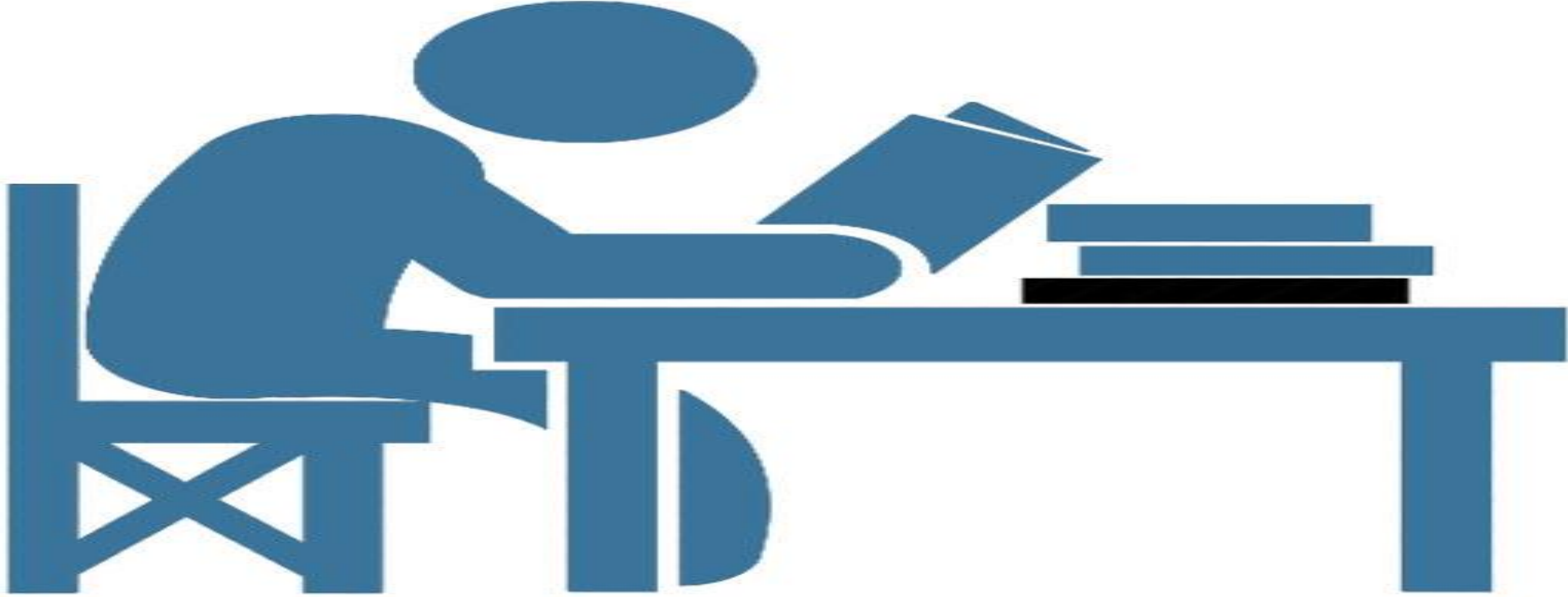
c)TEKİL ÖNERME:

Ayşe çalışkandır.

d)BELİRSİZ ÖNERME:

-Belirsiz önerme bazen tümel bazen tikel kabul edilmiştir.

Öğrenci çalışkandır.

2)BİLEŞİK ÖNERMELER

Birden fazla yargı içeren önermelere denir.

ÖNERMELER ARASI İLİŞKİLER ÖNERME BİÇİMLERİ

1. Tümel olumlu(A)

2. Tümel olumsuz(E)

3. Tikel olumlu (i)

4. Tikel olumsuz (O)

1. Tümel olumlu(A) Tüm atlar canlıdır.

2. Tümel olumsuz(E)

Hiçbir at canlı değildir.

3.Tikel olumlu (i)

Bazı atlar beyazdır.

KARŞI OLUM KARESİ

ÖNERMELER ARASI İLİŞKİLER

2 ye ayrılır;

1-KARŞI OLUM İLİŞKİSİ:

- a) Karşıtlık:
- b) Altıklık:
- c) Çelişiklik:

2)DÖNDÜRME İLİŞKİSİ

- a) Düz döndürme
- B) Ters döndürme

1-Karşı olum ilişkisi:

a) KARŞITLIK:

Özne ve yüklemi aynı olan iki önermenin nitelik bakımından farklı olmasıdır.

Tüm fareler kuyrukludur.

Hiçbir fare kuyruklu değildir.

b)ALTIKLİK:

Özne ve yüklemi aynı iki önermenin niteliklerinin aynı, niceliklerinin farklı olması

Tüm fareler kuyrukludur.

Bazı fareler kuyrukludur.

c)ÇELİŞİKLİK:

Özne ve yüklemi aynı olan iki önermenin nitelik ve nicelik yönünden farklı olması

Tüm fareler kuyrukludur.

Bazı fareler kuyruklu değildir.

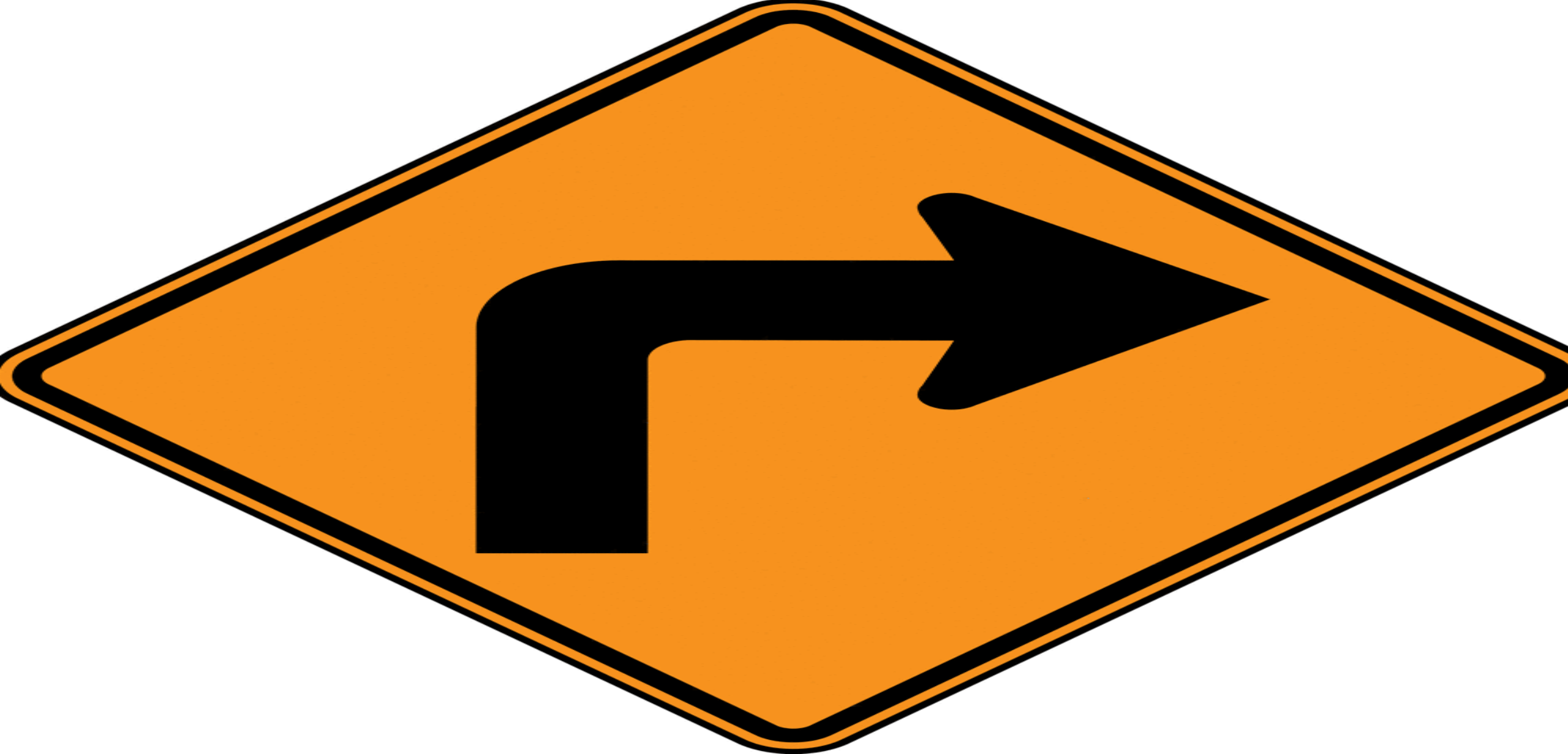
2)DÖNDÜRME

Bir önermenin niteliğini bozmadan; yüklemine özne, öznesini yüklem yapmadır.

a)DÜZ DÖNDÜRME

Önermenin niteliğine dokunmadan; yüklemine özne, öznesini yüklem yapmadır.

Tüm insanlar canlıdır.
Bazı canlılar insandır.

Hiçbir taş canlı değildir.

Hiçbir canlı taş değildir.

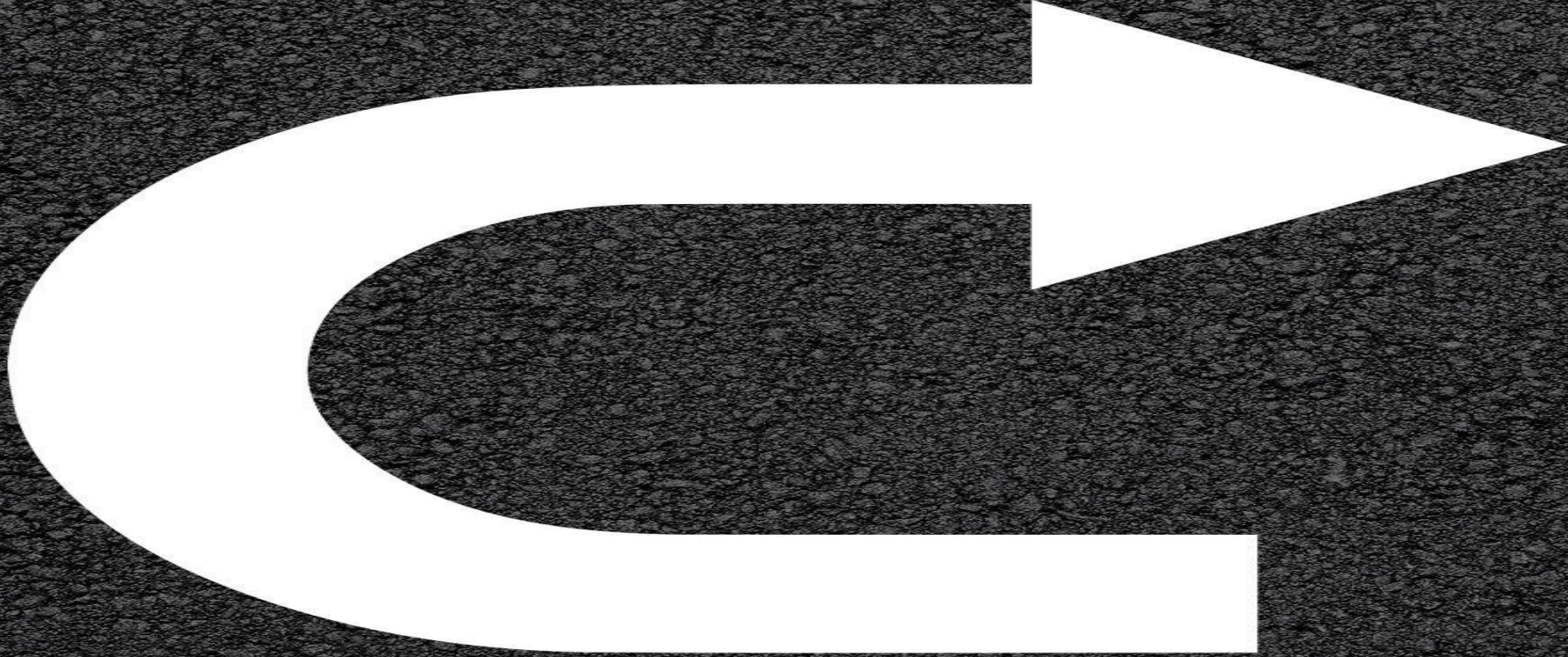
Bazı canlılar insandır.

Bazı insanlar canlıdır.

4. O/Ters döndürmesi yoktur.

b)TERS DÖNDÜRME

Bir önermenin niteliğini bozmadan öznesinin karşıtını yüklem, yüklemnin karşıtını özne haline getirmez.

Tüm insanlar canlıdır.

Tüm canlı olmayanlar insan olmayanlardır.

Hiçbir insan ağaç değildir.

Bazı ağaç olmayan insan olmayan değildir.

3. İ/Ters döndürmesi yoktur.

Bazı insanlar öğrenci değildir.

Bazı öğrenci olmayan insan olmayan değildir.

KIYAS(ÇIKARIM)

-En az iki önermeden hareketle bir sonuca ulaşma işlemidir.

Örnek:

(1.Öncül)Tüm insanlar canlıdır.

(2.Öncül)Ali insandır.

(Sonuç) O hâlde Ali de canlıdır.

KIYASIN TERİMLERİ:

Basit kıyasta üç terim bulunur.

1-KÜÇÜK TERİM:

Sonuçta özne konumundaki terime küçük terim

2-ORTA TERİM:

Yalnızca öncüllerde yer alıp sonuçta yer almayan terim

3-BÜYÜK TERİM:

Sonuçta yer alan terimlerden yüklem konumundaki terim adı verilir.

KIYAS ÇEŞİTLERİ

1.BASİT KIYAS:

- a) Kesin Kıyas: Tümdengelim yöntemine dayalıdır.
- b) Zincirleme Kıyas:
- c) Sorit Kıyas:
- d) Eksik Önermeli Kıyas:

2. BİLEŞİK KIYAS:

- a) Koşullu kıyas:
 - Bitişik koşullu kıyas:
 - Ayrık koşullu kıyas:
 - ikilem (dilemma):

1.Basit Kıyas: İki öncül ve bir sonuçtan oluşan kıyaslardır.

1.Öncül -----

2.Öncül-----

Sonuç -----

a) Kesin Kıyas: Tümdengelim yöntemine dayalıdır.

Bütün balıklar suda yaşar.

Hamsi balıktır.

O hâlde, hamsi suda yaşar.

b) Zincirleme Kıyas:

Art arda gelen birçok basit kıyastan oluşurlar.

Önceki kıyasın sonucu, bir sonraki kıyasın öncülü olur.

Bütün omurgalılar kırmızı kanlıdır.

Bütün sürüngenler omurgalıdır.

O hâlde, bütün sürüngenler kırmızı kanlıdır. (1. Kıyasın sonucu)

Bütün sürüngenler kırmızı kanlıdır. (2. Kıyasın öncülü)

Yılan sürüngendir.

O hâlde bütün yılanlar kırmızı kanlıdır.

c) Sorit Kıyas:

Zincirleme kıyasta tekrar eden önerme çıkarılarak yapılan kıyastır.

Bütün omurgalılar kırmızı kanlıdır.

Bütün sürüngenler omurgalıdır.

O hâlde, bütün sürüngenler kırmızı kanlıdır. (1. Kıyasın sonucu)

Bütün sürüngenler kırmızı kanlıdır.

Bütün yılanlar sürüngendir.

O hâlde bütün yılanlar kırmızı kanlıdır.

d) Eksik Önermeli Kıyas:

Öncüllerden biri veya sonuç önermesi saklı tutularak yapılan kıyastır.

Örnek:

“Düşünüyorum, öyleyse varım.”

Şöyle ki:

Tüm düşünenler vardır.

Ben düşünüyorum.

O hâlde, ben varım.

2) Bileşik Kıyas:

-Öncüllerden en az birinin basit önerme olmadığı kıyas türüdür.

a .KOŞULLU KIYAS:
I)BİTİŞİK KOŞULLU KIYASLAR:
-En az bir öncül “ise” eklemi alır.

Yağmur yağarsa yerler ıslanır.
Yağmur yağıyor.
O hâlde, yerler ıslanır.

II) AYRIK KOŞULLU KIYASLAR:

-En az bir öncül “veya”, “ya da” eklemi alır.

Yarın hava yağmurlu veya sisli olacak.

Yarın hava yağmurlu olmayacak.

O halde, yarın hava sisli olacak.

B. İkilem (Dilemma):

-Bitişik koşullu ve ayrık koşullu önermelerin birleşmesinden oluşur.

-İkilemde amaç muhatabı seçeneksiz bırakarak onu mağlup etmektir.

Örn: II. Murat'ın oğlu Mehmet'e (Fatih Sultan Mehmet) yazdığı mektup:

“Padişah sen isen ordunun başına geç, yok padişah ben isem, sana emrediyorum, ordunun başına geç.”